

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

#dětskéskupiny

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Projekt podpora implementace dětských skupin

reg. č.: CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0002266

Metodika dalšího vzdělávání pečujících osob

Tým projektu Podpora implementace dětských skupin

2020 (aktualizováno 2022)

Obsah

Úvod	3
Další vzdělávání pečujících osob	4
Kompetence pečujících osob.....	5
Osobní plány rozvoje	9
Profesní portfolio pečující osoby.....	12
Navrhované oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob	14
Závěr	22
Seznam použitých zdrojů.....	23
Zákon 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).	23

Úvod

Metodická příručka, kterou právě listujete, slouží jako inspirace pečujícím osobám (označení vyplývající ze zákona o dětských skupinách¹) a poskytovatelům služby péče o dítě v dětské skupině (dále jen poskytovatel) pro další vzdělávání. Novela zákona, účinná od 1. 10. 2021, přinesla v oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob zásadní novinku. Poskytovatel je nově povinen zajistit pečující osobě další vzdělávání v oblasti péče o dítě v rozsahu nejméně 8 hodin za kalendářní rok a dále zajistit pečující osobě absolvování kurzu první pomoci zaměřeného na dětský věk alespoň jednou za 2 kalendářní roky.

Další vzdělávání pečujících osob pomáhá zvyšovat kvalitu poskytovaných služeb a tím prohlubovat důvěru rodičů. Klíčovou roli v kvalitě služeb poskytovaných dětskými skupinami (dále jen DS) hraje právě personální obsazení. Poskytovatel zaměstnává osoby různého typu profesního zaměření a je pro něj důležité vědět, v jakém oboru se daná osoba potřebuje dále vzdělávat. Zároveň péčí o rozšiřování znalostí a dovedností pečujících osob zvyšuje atraktivitu vlastního zařízení, které tak může nabídnout kvalitnější služby. Vzdělávané osoby čerpají z poskytovaných školicích příležitostí benefity pro profesní i osobní růst nejen v rámci pečujících povolání. Vhodně zvolená témata dalšího vzdělávání výrazně přispívají také ke zkvalitnění služby v rámci dětské skupiny. Tato metodika se proto soustředí na oblast kompetencí a navrhuje témata dalšího vzdělávání pečujících osob. Nabízí škálu podnětů pro všechny, kteří chtějí zdokonalovat nejen sami sebe, ale také vytvářet podmínky pro další vylepšování péče o dítě v DS.

¹ Zákon č. 247/2014 Sb. o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, v aktuálním znění (dále jen zákon č. 247/2014 Sb.)

Další vzdělávání pečujících osob

Další vzdělávání pečujících osob je nosné téma, kterému je věnována tato metodika. Toto vzdělávání by mělo být systematické a probíhat jako neustále se opakující cyklus:

identifikace potřeby vzdělávání ➡ plánování vzdělávání ➡ realizace vzdělávání ➡
vyhodnocování výsledků vzdělávání ➡ identifikace potřeby vzdělávání²

Poznatky a zkušenosti získané dalším vzděláváním by se měly odrazit v přímé práci s dětmi. Je proto žádoucí, aby si personál informace z účasti na vzdělávacích akcích (prezenčních i distančních) a ze samostudia mezi sebou předával a následně je v praxi uplatňoval. Pečující osoby čerpají své znalosti a dovednosti ze vzdělávání **formálního a neformálního**. **Formální vzdělávání** se v České republice realizuje ve školách a vzdělávacích institucích. Jeho cíle, organizace, obsah a způsoby hodnocení jsou ošetřeny právními předpisy, mezi které patří hlavně školský zákon³. Ukončení formálního vzdělávání stvrzuje osvědčení o dosažení daného stupně.⁴ **Neformální vzdělávání** nevede k získání konkrétního stupně vzdělání, ale umožňuje získat nebo prohloubit vědomosti a dovednosti (například skrze školení či přednášky).⁵ **Další vzdělávání** reaguje kromě touhy po vlastním seberozvoji i na rostoucí pracovní požadavky. Jedná se o navazující etapu ukončeného formálního vzdělání, jinak řečeno také celoživotní vzdělávání.⁶

² Koubek, J. (2007: 259)

³ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

⁴ Viz § 5 odst. 4 zákon č. 247/2014 Sb.

⁵ Rabušíčová, M. – Rabušíč, L. ed. (2008: 61)

⁶ Průcha, J. – Veteška, J. (2014: 72)

Kompetence pečujících osob

Prostřednictvím dalšího vzdělávání pečující osoba prohlubuje, rozšiřuje nebo získává zcela nové znalosti a dovednosti – hovoříme tedy o **nabývání kompetencí**. Pečující osoby zajišťují harmonický rozvoj tělesných i duševních schopností dítěte v období předškolního věku a významně tak podporují utváření jeho osobnosti.⁷ Je tedy nutné zachovat profesně specializovaný přístup. Principy a témata pojící se s výchovou a péčí o děti v raném a předškolním věku tvoří základ pro nastavení kompetencí pečujících osob. Každá kompetence je specifikována konkrétními výstupy.

První kompetencí je **kompetence pečovatelská**.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- dokáže uspokojovat základní potřeby dítěte raného věku
- zná základy první pomoci a epidemiologie, rozpozná nejčastější dětské nemoci
- ovládá péči o děti raného věku ve skupině
- zná a dodržuje zásady provozních a hygienických pravidel
- zná a dodržuje zásady prevence úrazů a bezpečnosti při práci s dětmi
- dokáže správně zacházet s batoletem

Další oblast pokrývá **kompetence odborná**. Tato kompetence má těžiště v pedagogických, psychologických, sociálních znalostech a dovednostech tak, aby byl podporován individuální rozvoj dětí. Pečující osoba ovládá strategii výchovy a podpory učení v raném věku v teoretické a praktické rovině; je schopna přizpůsobit činnosti potřebám dětí a požadavkům rodiny. Pečující osoba tuto kompetenci využívá zejména při řešení různých problémů s dětmi, při jejich vedení ke zdárnému začlenění do společnosti.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- umí popsat vývoj a rozvoj dítěte v raném věku
- vytváří plán výchovy a péče⁸

⁷ Viz § 10, odst. 2 zákon č. 247/2014 Sb.

⁸ Vychází ze zákona č. 247/2014 Sb.

- orientuje se v náročných sociálných situáciách ve skupině dětí a je schopna tyto situace řešit s respektujícím přístupem
- efektivně komunikuje a spolupracuje s rodiči
- vyzná se ve významu rodiny, její funkci a vlivu rodinného prostředí na vývoj dítěte
- používá prostředky odborného pozorování v hrách a činnostech dítěte na základě znalosti individuálních předpokladů dětí a jejich vývojových a specifických zvláštností
- pozoruje a popisuje sociální vztahy v rámci celé DS, tedy dětí i pečujících osob
- uzpůsobuje nabídku činností a her dětí včetně vhodného výběru pomůcek a metod
- vytváří bezpečné a podnětné prostředí
- podporuje rané interakce dětí s dospělými a mezi sebou

Po osvojení **kompetence manažerské** má pečující osoba základní znalosti o zákonech a dalších normách vztahujících se k výkonu své profese, k vlastnímu pracovnímu prostředí, k založení a vedení zařízení péče o děti raného věku; je schopna reflexe své práce.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- ovládá základní administrativní úkony spojené s vedením zařízení pro děti raného věku
- vede záznamy o osobním rozvoji a pokroku dětí
- ovládá vedení záznamů a docházky
- dovede řídit a organizovat proces výchovy a péče
- dokáže pracovat v týmu
- dokáže se spolupodílet na strategii rozvoje zařízení
- je schopna vytvářet projekty spolupráce s komunitními centry, mateřskými školami a dalšími zařízeními
- je schopna vytvářet program pro rodiče s dětmi a podporovat rodičovské kompetence

Osobnostní a sociální kompetence patří k nepostradatelné výbavě pečující osoby. Ta se v dětské skupině denně setkává s řadou emocionálně náročných situací, a tak by měla disponovat především vysokou mírou empatie, citlivosti, ale také přiměřenou dávkou

asertivního přístupu. Pečující osoba by také měla umět přirozeně vystupovat a prezentovat se v různých společenských interakcích.

Pečující osoba, která disponuje touto kompetencí:

- chápe své vlastní pocity, má nad nimi kontrolu, disponuje schopností sebedůvěry a empatií
- jasně a srozumitelně formuluje své myšlenky, naslouchá ostatním, reaguje asertivně na vzniklou situaci, dokáže svým projevem zaujmout, toleruje názory ostatních
- aktivně vyhledává příležitosti ke zlepšení či změně
- má dostatek odvahy, vytrvalosti a argumentů k projednání a realizaci svých nápadů prospěšných pro děti a zařízení (nové pracovní metody či postupy, výběr materiálu k tvorbě, návštěva jiných zařízení, přehlednější tabulky v administrativě apod.)
- je schopna přijímat nové myšlenky, překonává stereotypy, nebrání se novým metodám a postupům
- v zátěžových situacích reaguje vyrovnaně, podává přiměřený výkon i při dlouhodobé zátěži a případně umí požádat o pomoc
- ctí etické principy své práce⁹

Na základě předložených kompetencí můžeme sestavit **Kompetenční model pečující osoby**. Tento model popisuje výčet kompetencí, které jsou nezbytné k výkonu práce v dětské skupině. Pomáhá pečujícím osobám zorientovat se v předpokladech nutných k vykonávání dané pracovní činnosti a zároveň odhalit nedostatky, které je potřeba v rámci dalšího vzdělávání odstranit.

Následující tabulka slouží jako příklad vhodné pomůcky k zaznamenání potřebných informací. V předloženém formátu je určena spíše pro vedoucího pracovníka či zaměstnavatele, pečující osoba jej ale s úpravami může využít také – k uplatnění autoevaluace.

⁹ Informace vychází z Centrální databáze kompetencí. (2017)

Tabulka 1: Kompetenční model pečující osoby¹⁰

Oblast kompetencí	Dílčí kompetence	Pracovník disponuje danou kompetencí	Pracovník disponuje danou kompetencí částečně	Pracovník nedisponuje danou kompetencí
Kompetence pečovatelská	např. ovládá péči o děti raného věku ve skupině			
	např. dokáže správně zacházet s batoletem			
	např. dokáže uspokojovat základní potřeby dítěte			
Kompetence odborná	např. umí vytvářet a používat plán výchovy a péče			
	např. umí popsat vývoj a rozvoj dítěte v raném věku a aplikovat dané poznatky v praxi dle věku dítěte			
	např. umí použít prostředky pedagogické komunikace			
Kompetence manažerské a normativní (pracovní)	např. dovede řídit a organizovat proces výchovy a péče			
	např. je schopna vytvářet program pro rodiče s dětmi a spolupracovat s rodiči			
	např. ovládá vedení záznamů docházky			
Kompetence osobnostní a sociální	např. je schopna vhodně komunikovat s rodiči i dětmi, dovede vnímat jejich potřeby a tím předcházet konfliktním situacím			
	např. je sebevědomá, dokáže jasně formulovat své požadavky			
	např. dokáže charakterizovat základní etické principy práce pečující osoby			

¹⁰ Zdroj: vlastní.

Osobní plány rozvoje

Osobní plán rozvoje zahrnuje cíl, kterého chceme v daném období dosáhnout. Vychází ze strategie dětské skupiny a měl by reflektovat nové trendy v péči, potřebách, rozvoji dětí a respektovat zaměření dětské skupiny. Vychází z aktuální situace a definování důvodů, proč je daný cíl vybraného časového období důležitý, a také odráží vzdělávací potřeby dané pečující osoby. Zároveň v něm můžeme definovat silné a slabé stránky a stanovit úroveň jednotlivých kompetencí, které by pečující osoba měla ovládat (viz kapitola Kompetence pečujících osob). Klíčové je určit osobu, která bude na plnění plánu dohlížet a hodnotit jeho plnění. Abychom mohli zhodnotit, zda je cíl splněn, musíme předem definovat kritéria, podle kterých budeme dosažený stav porovnávat s počátečním. Osobní plán rozvoje může být součástí portfolia pečující osoby (viz kapitola Portfolio pečující osoby).

Struktura osobního plánu rozvoje a příklady

- **Cíl:** Formulace cíle by měla splňovat podmínky SMART (specifický, měřitelný, akceptovatelný, reálný a termínovaný).

Příklad: V příštím roce se budu zabývat tématem péče o děti s odlišným mateřským jazykem, nabyté poznatky aplikuji ve své práci pečující osoby v DS.

- **Popis aktuální situace v dané oblasti:** Odráží aktuální stav a důvody stanovení daného cíle.

Příklad: V zařízení pečujeme i o děti s odlišným mateřským jazykem, které dosud měla na starosti převážně vedoucí DS vzhledem k její kvalifikaci. Z důvodu zastupitelnosti a očekávaného nástupu více dětí s odlišným mateřským jazykem je nutné, aby i další pečující osoby získaly kompetence a prohloubily si znalosti v této oblasti. Na základě hodnotícího pohovoru s vedoucí DS jsem byla pro toto vzdělávání vybrána, o danou oblast se zajímám, mám však pouze základní povědomí o tomto tématu.

- **Postup:** Jednotlivé kroky vedoucí k naplnění cíle. Je třeba formulovat postupné kroky a konkrétní aktivity, ideálně s časovým ohraničením.

Příklad:

- Září – mentoring¹¹, samostudium, základní orientace v oblasti tématu „dítě s odlišným mateřským jazykem“
- Říjen – absolvování odborného semináře (prezenční nebo online webinář)
- Listopad – stáž v DS s podobnými zkušenostmi (náslechy, sdílení dobré praxe a navázání spolupráce, síťování)
- Prosinec – využití dosud získaných poznatků, tréninkové aktivity
- Leden – vyhodnocení realizovaných aktivit (zpětná vazba, sebereflexe, rozhovor s mentorem)

- **Podmínky a podpora:** Je potřeba určit zodpovědnou osobu, na kterou se pečující osoba může obrátit, pokud potřebuje pomoci, poradit, sdílet své zkušenosti. Je v kompetenci poskytovatele určit tuto osobu – může to být vedoucí DS atd. Je však důležité předem definovat, jakou podporu bude pečující osoba potřebovat.

Příklad: Pro splnění tohoto cíle potřebuji podporu zkušených pracovníků, se kterými bych mohla sdílet jejich zkušenosti (mentoring), praktický nácvik (např. formou stáže či náslechu), absolvování odborných seminářů a také odbornou literaturu či časopis pro samostudium. V rámci své pracovní doby si vyčlením čas pro tyto aktivity (ideálně dva dny měsíčně).

- **Kritéria splnění cíle a způsob doložení:** Stanovení konkrétních kritérií je nutné k porovnání, zda bylo cíle dosaženo. Důležité je tedy si předem stanovit, co se má pracovník naučit, jaké úrovně má v dané kompetenci dosáhnout a jak toto doložit. Kritéria by měla být měřitelná a způsob doložení konkrétní.

¹¹ Mentoring můžeme popsat jako metodu rozvoje na základě následování příkladu a zkušeností úspěšné osoby. Veteška, J. a kolektiv. (2013: 81)

Příklad: Absolvovaná odborná školení budou doložena certifikátem (potvrzením o absolvování) v mém pracovním portfoliu a z každého školení zpracuji reflexi, ve které shrnu nejdůležitější informace a způsob uplatnění těchto poznatků ve své práci.

- **Uvedení do praxe:** Definujeme, jak se realizace cíle odrazí v práci a jak pečující osoba uplatní nově získané dovednosti a znalosti.

Příklad: Po realizaci jednotlivých kroků a naplnění cíle budu jako pečující osoba schopná aplikovat získané dovednosti, znalosti i kompetence v oblasti efektivní komunikace a budu schopna zajistit péči o děti s odlišným mateřským jazykem.

Vyhodnocení a definování cílů na další období: Plánování dalšího rozvoje pečující osoby. Po ukončení období určeného pro realizaci osobního plánu rozvoje nastal čas pro vyhodnocení splnění cíle tak, že porovnáme cíl a předem definovaná kritéria. Vyhodnocování provádí poskytovatel nebo jím určená kompetentní osoba (např. vedoucí DS, externí pracovník – pedagog, mentor apod.) a děje se tak například formou hodnotícího rozhovoru, ve kterém je vhodné si vyčlenit prostor pro sebereflexi a sebehodnocení daného pracovníka. Na základě hodnocení splnění požadovaného cíle a aktuálních podmínek DS dále navrhujeme navazující osobní plán rozvoje pracovníka.

Profesní portfolio pečující osoby

Profesní portfolio umožňuje pečujícím osobám získat ucelený obraz o aktuální úrovni vlastních kvalit a zpětnou vazbu o vlastním profesním vývoji. Slouží ale také poskytovatelům, kteří na základě prostudování portfolia dále rozhodují o dalších možnostech rozvíjení svých zaměstnanců. Profesní portfolio umožňuje poskytovatelům vytvářet efektivní pracovní týmy.¹² Portfolio slouží k profesnímu i osobnostnímu růstu. Pro účely dalšího vzdělávání pečujících osob je cenným **nástrojem zpětné vazby a rozvoje**. Zkvalitňování profese není možné bez sebereflexe.

Sebereflexi můžeme provést zodpovězením následujících otázek:

- Plánuji svou vlastní práci s dětmi efektivně?
- Vytvářím ve skupině prostředí, v němž se děti cítí dobře?
- Přistupuji k dětem jako k jedinečným osobnostem?
- Používám takové strategie, které směřují k naplnění stanovených cílů?
- Využívám zhodnocení své práce ke zlepšování svých profesních činností ve prospěch dětí?
- Podílím se na rozvoji dětské skupiny? Přispívám k vytváření pozitivního profesního klimatu v ní?
- Využívám všechny možnosti spolupráce s rodiči dětí i dalšími partnery, kteří mohou podpořit kvalitu výchovného procesu?
- Věnuji se systematicky a plánovitě svému profesnímu a osobnímu rozvoji?¹³

Sestavení profesního portfolia pečující osoby

- Zásadní roli pro sestavení profesního portfolia hraje výběr vhodných dokumentů. Jednotlivé položky portfolia by měly mít skutečně vypovídající hodnotu, aby naplňovaly smysl portfolia. Pečující osoba by měla být schopna odpovědět na otázku: Proč jste se rozhodla zařadit danou položku do svého profesního portfolia?¹⁴

¹² Trunda, J. (2012: 5)

¹³ Tamtéž, 8.

¹⁴ Tamtéž.

- Pečující osoba sama, případně s kolegyní či kolegou nebo mentorem prochází shromážděné dokumenty, vyhodnocuje, co se podařilo, co by bylo dobré v budoucnu vylepšit. Závěry se snaží systematicky strukturovat dle následujících otázek:
 - a) Jak se zařazený materiál vztahuje k procesům výchovy a péče?
 - b) Jaký vliv může mít na můj profesní rozvoj?
 - c) V čem reprezentuje mou práci pečující osoby?
- Pro další vzdělávání je podstatné formulování plánu osobního rozvoje pro příští období. Ten se pak stává závaznou součástí profesního portfolia a je jedním z kritérií sebereflexe a posuzování rozvoje pečující osoby v dalším období. Plán spolu vytvářejí pečující osoba a pracovník, který je v organizaci dané dětské skupiny jejím nejbližším nadřízeným/mentorem. Společně se snaží skloubit zájmy zaměstnance a potřeby dětské skupiny.¹⁵

Struktura profesního portfolia

- strukturovaný profesní životopis
- osobní východiska (filozofie vlastní výchovné činnosti, názory a postoje vůči profesi)
- plán osobního rozvoje
- dokumenty dokládající naplňování rámce profesních kvalit pečující osoby (plánování procesu, prostředí a samotné procesy výchovy a péče, rozvoj dětské skupiny a spolupráce s kolegy, spolupráce s rodiči a širší veřejností, profesní rozvoj pečující osoby)¹⁶

Portfoliem tedy rozumíme soubor materiálů a dokumentů, které ilustrují osobnostní a profesní rámec pečující osoby. Stěžejní funkcí portfolia je informovat o tom, jaká je dotyčná pečující osoba osobnost, co ve svém oboru ovládá, jaké používá metody a postupy, které se při práci v dětské skupině osvědčily. Součástí portfolia může být plán osobního rozvoje.

¹⁵ Trunda. (2012: 10)

¹⁶ Tamtéž.

Navrhované oblasti dalšího vzdělávání pečujících osob

V předchozích kapitolách zaznělo, jak je důležité nastavit si kompetenční model pečující osoby a dále s ním pracovat. Důležité je zavést a v praxi uplatňovat individuální plány rozvoje a zařadit je do profesního portfolia pečující osoby.

Témata a oblasti dalšího vzdělávání by měla vycházet z potřeb DS, její filozofie, aktuální situace (např. přítomnost dítěte s odlišným mateřským jazykem, očekávaný nástup dítěte se speciálními potřebami) a vlastních zájmů pečujících osob. Vhodným výběrem témat dalšího vzdělávání posiluje pečující osoba své kompetence.

Následující kapitola přiblíží oblasti vzdělávání, na které je možné a vhodné se v rámci dalšího vzdělávání pečujících osob zaměřit.

Pedagogika raného a předškolního věku

Oblast dalšího vzdělávání rozšiřuje znalosti pedagogiky dítěte raného a předškolního věku. Vede pečující osoby k hlubšímu porozumění pedagogickým pojmům a jejich užívání.

Navrhované okruhy k tématu:

- péče a výchova jako součást pedagogiky
- současné pojetí dítěte
- rozvoj dítěte od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky
- socializace dítěte¹⁷

Vývojová psychologie dítěte

Studium této oblasti přispívá k podrobnější orientaci ve vývojové psychologii dítěte. Rozšiřuje a prohlubuje znalosti vývojové psychologie od prenatálního období do šesti let dítěte. Zaměřuje se na užívání odborné terminologie, pojmenování psychologických jevů a procesů.

Navrhované okruhy k tématu:

- vývoj dítěte od prenatálního období do šesti let
- pozornost, paměť, představivost, myšlení, řešení problémů, řeč, tvořivost

¹⁷ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 23)

- emoce, emoční vývoj dítěte
- učení dítěte, vůle
- vývoj sebepojetí dítěte¹⁸

Sociální psychologie dítěte

Obsah vzdělávání v této oblasti se zaměřuje na teoretické i praktické znalosti týkající se vlivu různých sociálních skupin na jedince. Smyslem by mělo být porozumění sociálně-psychologickým teoriím a základním jevům, které sociální psychologie zkoumá.

Navrhované okruhy k tématu:

- sociální vztahy v dětství
- sociální vlivy při utváření osobnosti v různých věkových obdobích
- neverbální chování
- agrese, konflikty dětí¹⁹

Zdravotní problematika dítěte

V této oblasti je důležité seznámit se s možnými nebezpečími a riziky při péči o dítě a znalostí první pomoci. Důležité je dodržovat zásady bezpečnosti a prevence úrazů, hygienické a provozní zásady. Novela zákona č. 247/2014 Sb. zavedla poskytovateli povinnost zajistit pečující osobě absolvování kurzu první pomoci zaměřeného na dětský věk alespoň jednou za 2 kalendářní roky.

K základním cílům v rámci této oblasti patří získání a prohlubování znalostí o stavbě a funkci dětského organismu, základních infekčních onemocněních a důležitých neinfekčních chorobách hromadného výskytu v dětském věku, prevenci úrazů i povědomí o epidemiologii, a hygieně. Důraz je kladen na **praktický nácvik poskytování první pomoci** u dětí.

Navrhované okruhy k tématu:

- přenosné a nepřenositelné choroby, rizikové faktory

¹⁸ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 24)

¹⁹ Tamtéž, 25.

- energetická a biologická hodnota stravy, základní živiny, pitný režim, rizikové a ochranné faktory
- znalost hygienických návyků vzhledem k věkovým a individuálním potřebám dítěte
- bezpečná manipulace s batoletem při péči o něj
- první pomoc u dětí
- úrazy a jejich prevence (kniha úrazů)
- alergická onemocnění²⁰

Zdravé prostředí pro děti

Další vzdělávání v této oblasti přispívá k podpoře harmonického vývoje dítěte. Zabývá se základními cvičeními, rytmickými a tanečními činnostmi a využitím cvičení při rozvoji pohybových schopností a dovedností v oblasti motoriky, hudebně pohybové výchovy a psychomotoriky aktivit odpovídajících dětem ve věku od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky, se strategiemi ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.

Navrhované okruhy k tématu:

- výchova ke zdraví
- výživa člověka, obezita a nemoci spojené s výživou – výživové chování dětí a možnosti jeho ovlivňování
- zdravotně preventivní pohybové aktivity
- pohybová výchova²¹

Základy fyziologie dítěte

Tato oblast se zaměřuje na seznámení a na prohloubení znalostí fyziologie člověka od narození do šesti let. Zvláštní důraz je kladen na manipulaci s dítětem a případnými riziky spojenými s nesprávnou manipulací s ním. Důležitá je zde podpora zdravého psychomotorického vývoje dítěte.

²⁰ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 26)

²¹ Tamtéž, 32.

Navrhované okruhy k tématu:

- propojení motorického vývoje dítěte s dalšími oblastmi jeho vývoje
- fyziologický vývoj dítěte²²

Dětská hra

Pečující osoby prohloubí své znalosti v oblasti her a poznávání. Správně zvolená hra je důležitou součástí profesních dovedností, neboť pomáhá pečující osobě volit vhodné postupy a přístupy k učení dětí. Důležité je získat základní vědomosti o dětském poznávání světa a učení. Pečující osoba se seznámí s významem hry a jejími specifiky v období od 6 měsíců do zahájení povinné školní docházky, s teoriemi hry, s kategorizací her a druhy hraček, vlivem hry na vývoj dítěte.

Navrhované okruhy k tématu:

- cíle raného a předškolního učení
- jak děti poznávají svět
- hra a její význam
- motivace
- aktivizace dětí²³

Právo a spolupráce s rodinou

Cílem dalšího vzdělávání je prohloubit a rozšířit vědomí o legislativních náležitostech týkajících se péče a výchovy v raném věku a zákona o dětských skupinách, směřovat pečující osoby k poradenskému přístupu k rodičům a formám spolupráce s rodinou.

Navrhované okruhy k tématu:

- dětská skupina a legislativa
- spolupráce s rodinou a rodinná politika
- poradenství v raném a předškolním věku
- mentorská role pečující osoby a práce s rodiči²⁴

²² Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 27)

²³ Tamtéž, 30.

²⁴ Tamtéž, 31.

Využití médií a etika při práci s nimi

V této oblasti získají pečující osoby základní přehled o možnostech využití informačních a komunikačních technologií a jejich vlivu na děti, zaměří se na problematiku GDPR.

Navrhované okruhy k tématu:

- mediální výchova
- využití prostředků informačních a komunikačních technologií
- etika v komunikaci a používání informačních technologií
- zásady GDPR
- informační a komunikační technologie v činnosti pečující osoby²⁵

Podpora řečového vývoje

Vzdělávání v této oblasti prohloubí pečujícím osobám znalosti řečového vývoje dítěte, možnosti využití různých nástrojů pro podporu řečového vývoje a problémy v řečovém vývoji.

Navrhované okruhy k tématu:

- řečový vývoj
- propojení řečového vývoje s dalšími oblastmi
- rizika a problémy v řečovém vývoji dítěte
- nástroje pro podporu řečového vývoje (prvky dramatické výchovy, hry, písně)²⁶

Píseň a hlasová výchova

Pečující osoby rozšíří a prohloubí své znalosti v oblasti metodického využití písně a rytmizace pro rozvoj před řečových a řečových dovedností dětí.

Navrhované okruhy k tématu:

- dechové, fonační a artikulační ústrojí
- pěvecká hlasová technika
- hlasová hygiena
- píseň a doprovod různými nástroji

²⁵ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 29)

²⁶ Tamtéž, 35.

- rytmus
- využití médií²⁷

Podpora estetického vývoje

Pečující osoba si rozšíří přehled o vývoji dětské kresby, o počátcích estetického vnímání dítěte a dovednosti použít různé techniky a nástroje k podpoře rozvoje dítěte.

Navrhované okruhy k tématu:

- plošné prostředky tvorby (kresba, malba)
- prostorové prostředky tvorby (modelování)
- tradiční a netradiční materiály
- vývoj dětské kresby
- estetické vnímání dětí²⁸

Environmentální výchova

Zdůrazňuje význam životního prostředí. Prohlubuje u pečujících osob zájem o ekologii, který poté aplikují na činnosti v rámci dětské skupiny. Environmentální výchova vede pečující osoby k uvědomění, že mají jedinečnou příležitost působit na děti v této oblasti již od útlého věku.

Navrhované okruhy k tématu:

- péče o okolí, úpravy, úklid
- objevování, pokusy (např. klíčení semen, experimenty se skupenstvím vody)
- chovatelství (ukázky péče o zvířata, návštěvy zoo, statku, lesa – dle možností dětské skupiny)
- pěstitelství (zahrádky s bylinkami, květinami, plodinami, pravidelná péče, sklizeň)
- tvoření výrobků z přírodních či recyklovaných materiálů
- ekologie, prevence plýtvání vodou, potravinami, využití recyklovaných materiálů

²⁷ Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. (2017–2018: 36)

²⁸ Tamtéž, 37.

Gender

Poskytovatel služby péče o dítě v dětské skupině respektuje citlivý přístup k genderovým aspektům jak v oblasti rozvoje dovedností a schopností dětí, tak v komunikaci i běžných činnostech v DS. Cílem je vychovávat děti od útlého věku k respektu a toleranci, odbourávat stereotypy a poskytnout prostor k sebeidentifikaci.

Navrhované okruhy k tématu:

- větší citlivost vůči individualitám dětí
- základní biologické znalosti
- respekt osobních hranic
- rovnost chlapců a dívek

Následující tabulka může sloužit pečujícím osobám jako nástroj k orientaci v oblastech dalšího vzdělávání. Pečující osoba si ji tak může zařadit do svého profesního portfolia.

Tabulka 2: Kvalifikace pečujících osob²⁹

Kvalifikace pečujících osob	Chůva pro děti do zahájení povinné školní docházky / chůva pro děti v dětské skupině	Sociální	Pedagogické	Zdravotnické
Vzdělávací oblasti				
Pedagogika raného a předškolního věku dítěte				
Vývojová psychologie dítěte				
Sociální psychologie dítěte				
Zdravotní problematika dítěte				
Zdravé prostředí pro dítě				
Základy fyziologie dítěte				
Dětská hra				
Právo a spolupráce s rodinou				
Využití médií a etika při práci s nimi				
Podpora řečového vývoje				
Píseň a hlasová výchova				
Podpora estetického vývoje				
Environmentální výchova				
Gender				

²⁹ Zdroj: vlastní.

Závěr

Další vzdělávání, prohlubování a získávání nových dovedností je přirozenou součástí profesního života. Práce pečující osoby v dětské skupině patří mezi zaměstnání, která kladou vysoké nároky nejen na osobnostní rozvoj člověka. Nabízené vzory pro vytvoření profesního portfolia a sestavení kompetenčního modelu mají sloužit nikoliv jako návod, ale jako inspirace pro ty, kterým není lhostejný vlastní profesní růst, chtějí se dále orientovat v nových trendech ve výchově a péči o děti předškolního věku a zároveň naplnit povinnosti vyplývající ze zákona. Věříme, že jak pečující osoby, tak i poskytovatelé služby péče o dítě v DS v tomto textu naleznou užitečné informace a praktické rady k rozvíjení sebe sama a zkvalitňování svého pracoviště.

Seznam použitých zdrojů

Centrální databáze kompetencí 2017. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online] nedatováno [cit. 5. 12. 2020]. Dostupné z: <http://kompetence.nsp.cz/>.

Koubek, J. (2007): *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-168-3.

Průcha, J. – Veteška, J. (2014): *Andragogický slovník*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4748-4.

Rabušičová, M. – Rabušič, L., ed. (2008): *Učíme se po celý život?* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4779-2.

Veteška, J. a kolektiv (2013): *Trendy a možnosti rozvoje dalšího profesního vzdělávání*. Praha: Česká andragogická společnost. ISBN 978-80-905460-0-4.

Trunda, J. (2012): *Profesní portfolio učitele*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87063-62-0.

Zákon 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 247/2014 Sb. o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, v aktuálním znění.

Text vychází rovněž z následujících materiálů Ministerstva práce a sociálních věcí:

Audit značky kvality: Jednotný koncept kvalitní péče a výchovy dětí v dětských skupinách. 2019. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-212-3.

Metodika pro poskytovatele dětských skupin. 2019. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7421-214-7.

Návrh ke sjednocení podmínek služeb péče o děti do zahájení povinné školní docházky. 2017–2018. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Nepublikováno.